

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiryło (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSA Anna Szczepaniak-Cicha (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w E.
z udziałem zainteresowanych: K. K. i Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w E.
o wznowienie postępowania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 grudnia 2014 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 lutego 2014 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 lutego 2014 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę A. R. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 17 października 2012 r. zasądając od skarżącej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w E. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W motywach rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał, że wyrokiem z dnia 17 października 2012 r. oddalona została apelacja płatnika składek A. R. od wyroku Sądu Okręgowego w E. z dnia 30 kwietnia 2012 r. W skardze o wznowienie postępowania z dnia 21 października 2013 r. A. R. domagała się uchylenia wyroku

Sądu Okręgowego w E. oraz poprzedzającej go decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w E. i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez organ rentowy. Skarżąca powołała się także właśnie rozstrzygnięcie, jakie zapadało w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 23 lipca 2013 r., którym uchylono zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w E. oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego. Ponieważ podstawa faktyczna i prawna jest analogiczna, jak w sprawie objętej skargą, zachodzi potrzeba wznowienia postępowania na mocy art. 401 pkt 2 k.p.c., gdyż wskutek naruszenia przepisów prawa skarżąca była pozbawiona możliwości działania. Spełniona została także przesłanka wznowienia postępowania z art. 403 § 2 k.p.c. przez wykrycie takich okoliczności faktycznych i dowodowych, które mają wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Sąd Apelacyjny uznał, że skarga jest niedopuszczalna, ponieważ A. R. nie wykazała naruszenia przepisów prawa oraz tego, w jaki sposób została pozbawiona możliwości działania w procesie zakończonym prawomocnym wyrokiem. Różnica rozstrzygnięć w podobnych sprawach nie stanowi ustawowej podstawy skargi o wznowienie postępowania, o której mowa w art. 401 pkt 2 k.p.c. Okoliczności uzasadniające tę podstawę skargi muszą mieć miejsce w toku postępowania, którego wznowienia strona się domaga. Jakakolwiek okoliczność powstała po zakończeniu postępowania nie powoduje pozbawienia strony możliwości działania w jego toku. Dlatego wydanie wyroku w innej analogicznej sprawie już po zakończeniu procesu nie może zostać uznane za pozbawienie strony możliwości działania w trakcie tego procesu. Fakt wydania odmiennego wyroku w sprawie podobnej nie kwalifikuje się również jako podstawa wznowienia postępowania z art. 403 § 2 k.p.c. Przepis ten traktuje o nowych okolicznościach faktycznych i środkach dowodowych, które mają wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 178 ust. 1 gwarantuje sędziom atrybut niezawisłości. Rozstrzygając sprawę sędziowie mają obowiązek dokonania samodzielnych ustaleń, oceny tych ustaleń oraz oceny prawnej, która musi pozostawać w zgodzie z przepisami ustaw oraz Konstytucji. Natomiast w myśl art. 366 k.p.c. wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego,

co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oznacza to, że rozstrzygając sprawę tego samego podmiotu, ale z odwołania od innej decyzji organu rentowego, sąd nie jest związany wyrokiem wydanym w sprawie podobnej czy nawet tożsamej rodzajowo. W konsekwencji odmienne rozstrzygnięcie w innej sprawie nie może prowadzić do wzruszenia wcześniejszego wyroku. Akceptacja stanowiska skarżącej prowadziłaby do tego, że przy odmiennych orzeczeniach sądu, możliwość skutecznego wniesienia skargi o wznowienie postępowania przysługiwałaby ubezpieczonemu w każdej sprawie, w której oddalono jego odwołanie, zaś organowi rentowemu w każdej sprawie, w której odwołanie uwzględniono. Dopuszczenie takiej destabilizacji uniemożliwiłoby skuteczne realizowanie wymiaru sprawiedliwości. Sąd Apelacyjny podkreślił przy tym, że okoliczność, iż skarżąca domaga się wznowienia postępowania w okolicznościach wydania odmiennych rozstrzygnięć w analogicznych sprawach, co samo w sobie sugeruje, iż doszło do obrazy prawa w jednym z nich, stanowi sytuację niepożądaną i podważającą zaufanie strony do wymiaru sprawiedliwości. Jednakże wadliwość orzeczenia wynikająca z obrazy prawa materialnego nie może być kwalifikowana jako ustawowa podstawa wznowienia postępowania (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 kwietnia 2007 r., V CZ 25/07 (LEX nr 1448775)). Kierując się powyższymi względami Sąd Apelacyjny odrzucił skargę o wznowienie postępowania.

W zażaleniu na to orzeczenie A. R. wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia. Zarzuciła przede wszystkim, że rozpoznawana sprawa nie należy do właściwości sądów powszechnych i Sąd Okręgowy lub Sąd Apelacyjny powinien ją skierować według właściwości do Narodowego Funduszu Zdrowia. Ponadto żaląca się uznała za błędne stanowisko, że odmienne orzeczenie w analogicznej sprawie nie może prowadzić do wzruszenia wcześniej wydanego wyroku, a co za tym idzie nie podzieliła poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 4 kwietnia 2007 r., V CZ 25/07 (LEX nr 1448775), zgodnie z którym wadliwość orzeczenia wynikająca z obrazy prawa materialnego nie może być kwalifikowana jako ustawowa podstawa wznowienia postępowania. W części motywacyjnej zażalenia skarżąca wiele miejsca poświęciła merytorycznym wywodom,

dotyczącym kwestii ubezpieczenia społecznego zleceniobiorcy, który wykonuje pracę na rzecz pracodawcy w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią, co stanowiło przedmiot sporu w sprawie objętej skargą o wznowienie postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności zwrócić należy uwagę na kwestię dopuszczalności zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania. Sąd Apelacyjny stanowiąc o odrzuceniu skargi działał jako sąd drugiej instancji, właściwy do wznowienia postępowania z mocy art. 405 k.p.c., a wydane orzeczenie mieści się w kategorii postanowień kończących postępowanie w sprawie. Nie zostało ono wymienione wprost w art. 394¹ § 1 k.p.c., a więc o dopuszczalności zażalenia przesądzają przesłanki z art. 394¹ § 2 k.p.c., co oznacza, że zażalenie na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania jest dopuszczalne w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2006 r., II CZ 85/06, LEX nr 738103). Ponieważ istotę sporu w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 17 października 2012 r. stanowiło ustalenie, kto jest płatnikiem składek na ubezpieczenie zdrowotne zleceniobiorcy od przychodu uzyskanego w ramach umowy zlecenia w sytuacji, gdy taki zleceniobiorca wykonuje pracę na rzecz osoby trzeciej, w którą pozostaje w stosunku pracy, a więc sporne było objęcie danego płatnika obowiązkiem ubezpieczenia zleceniobiorcy a nie kwestia wysokości składek - skarga kasacyjna przysługuje (art. 398² § 1 k.p.c.), dopuszczalne jest zatem również zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania.

Zgodnie z art. 399 § 1 k.p.c. w wypadkach przewidzianych w dziale VI Kodeksu postępowania cywilnego można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. Instytucja wznowienia postępowania opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze o reasumpcję wadliwego postępowania i zastąpienie zapadłego orzeczenia nowym. Nadzwyczajny charakter

tego środka prawnego, skierowanego przeciwko prawomocnemu orzeczeniu powoduje, że skarga podlega szczególnym rygorom, co do formy i meritum, a wznowienie postępowania sądowego może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie. Uwzględniają one konieczność wywołania na nowo postępowania dotkniętego brakami formalnymi (nieważnością) bez względu na wpływ na rozstrzygnięcie (art. 401 pkt 1 i 2 k.p.c.), przez właściwe przyczyny restytucyjne (403 k.p.c.) oraz fakt wydania wyroku lub postanowienia na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą (401¹ i art. 399 § 1 i 2 k.p.c.). Ponadto skarga o wznowienie postępowania powinna spełniać warunki pozwu (art. 187 k.p.c.), jak też musi być prawnie dopuszczalna. Na podstawie art. 403 § 2 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego albo późniejszego wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Przyczyny restytucyjne wymienione w art. 403 k.p.c. uzasadniają korektę prawomocnego orzeczenia jedynie w razie istnienia związku przyczynowego pomiędzy nimi, a treścią rozstrzygnięcia.

Dodatkowo podkreślić należy, że sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający przepisom art. 401- 403 k.p.c. nie oznacza oparcia skargi na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z samego jej uzasadnienia wynika, że podstawa ta nie zachodzi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/99, OSNP 2001 nr 4, poz. 133; z dnia 7 lipca 2005 r., IV CO 6/05, LEX nr 155376; z dnia 17 września 2009 r., IV CZ 57/09, LEX nr 1402661; z dnia 22 października 2009 r., I UZ 64/09, LEX nr 560531; z dnia 6 listopada 2009 r., I CZ 57/09, LEX nr 599744).

W przedmiotowej skardze o wznowienie postępowania strona skarżąca, powołując jako podstawę art. 403 § 2 k.p.c., wskazała na prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 23 lipca 2013 r., mocą którego uchylony został wyrok Sądu Okręgowego w E. z dnia 31 maja 2012 r. oraz poprzedzająca go decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a sprawa przekazana została do rozpoznania organowi rentowemu celem zwrócenia się do właściwego Dyrektora NFZ z wnioskiem o

wydanie decyzji w trybie art. 109 ust. 3 i 3a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 ze zm.). W judykaturze jednolicie utrwalona jest wykładnia, że z ustawowego sformułowania „wykrycie” prawomocnego wyroku wynika, że podstawa ta dotyczy tylko wyroku, który istniał przed zakończeniem postępowania w sprawie objętej skargą, o którym strona nie wiedziała i w związku z tym nie mogła powołać się na ów wyrok w poprzednim postępowaniu (tak Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniach: z dnia 26 czerwca 1997 r., I CKN 149/97, OSNC 1998 nr 1, poz. 9; z dnia 16 maja 2008 r., III CZ 20/08, LEX nr 420807; z dnia 9 września 2011 r., III UZ 19/11, LEX nr 11013336; z dnia 21 stycznia 2011 r., II PZ 51/10, LEX nr 784934). Nadto w myśl art. 403 § 2 k.p.c., wznowienie postępowania może nastąpić tylko w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego. Tak więc podstawą wznowienia nie jest jakikolwiek prawomocny wyrok, ale wyrok dotyczący tego samego, nie takiego samego, stosunku prawnego. O tożsamości stosunku prawnego można mówić w sytuacji, gdy wyrok zapadł w sprawie tożsamej zarówno od strony podmiotowej, jak i przedmiotowej, czyli dotyczy tych samych osób (za wyjątkiem sytuacji tzw. prawomocności rozszerzonej) oraz tych samych praw i obowiązków pomiędzy tymi osobami, czyli wówczas, gdy przedmiotem rozstrzygnięcia są te same prawa i obowiązki dotyczące tych samych podmiotów, wynikające z określonych norm prawnych, które pomiędzy nimi były przedmiotem rozstrzygnięcia w postępowaniu, którego dotyczy skarga. Sama zbieżność stanów faktycznych i prawnych nie oznacza tożsamości stosunku prawnego. Dlatego też wykładnia prawa dokonana w prawomocnym wyroku, odmienna od wykładni prawa w sprawie zakończonej innym wyrokiem na tle tych samych przepisów i w podobnych, a nawet takich samych stanach faktycznych, nie stanowi podstawy wznowienia w trybie art. 403 § 2 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2000 r., II UZ 1/00, LEX nr 464485; z dnia 22 października 2009 r., I UZ 64/09, LEX nr 560531; z dnia 21 stycznia 2011 r., II PZ 51/10, LEX nr 784934).

Jak prawidłowo przyjął Sąd Apelacyjny, warunku późniejszego „wykrycia” nie spełnia wyrok nieistniejący w trakcie postępowania, którego wznowienia strona się domaga, wobec czego w tym przypadku skarga nie opiera się ustawowej

przyczynie wznowienia postępowania. Nie zachodzi również tożsamość podmiotowa rozstrzygnięć objętych obydwoma wyrokami, gdyż każda ze spraw zainicjowana została odwołaniem od odrębnej decyzji Zakładu, co wyklucza przyjęcie, że istnieje przyczyna wznowienia w postaci wykrycia prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego.

A. R. powołała się w skardze także podstawę wynikającą z art. 401 pkt 2 k.p.c., to jest nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości działania. Ugruntowane są w orzecznictwie zapatrywania, że strona zostaje pozbawiona możliwości działania tylko wówczas, gdy znalazła się w sytuacji, która uniemożliwiła, a nie tylko utrudniła lub ograniczyła popieranie przed sądem dochodzonych żądań, nadto gdy było to wynikiem naruszenia przepisów prawa procesowego przez sąd lub inną stronę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/00, OSNP 2001 nr 4, poz. 133; z dnia 21 września 2007 r., V CZ 88/07, LEX nr 486003; z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CZ 112/13, LEX nr 1433607; z dnia 30 maja 2014 r., III CZ 16/14, LEX nr 1483955). Przy ocenie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania najpierw należy rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, wreszcie ocenić, czy pomimo zaistnienia wspomnianych przeszkód strona mogła bronić swych praw w procesie i dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych warunków można uznać, że strona została pozbawiona możliwości działania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2008 r., V CSK 488/07, LEX nr 424315). Taka sytuacja nie występuje, gdy strona była prawidłowo zawiadamiana o terminach posiedzeń i nie doznawała żadnych procesowych utrudnień w popieraniu zgłoszonych żądań. Skarżąca w uzasadnieniu tej podstawy wznowienia nie przywołała jakiegokolwiek okoliczności, mającej świadczyć o pozbawieniu jej możliwości działania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem, czy to na skutek działań Sądu, czy innych uczestników postępowania. Przyczynę nieważności postępowania zdaje się upatrywać w merytorycznej wadliwości rozstrzygnięcia, co oznacza, że skarga także i w tym przypadku nie opiera się na ustawowej podstawie wznowienia.

Słusznie zatem Sąd Apelacyjny przedmiotową skargę o wznowienie postępowania odrzucił, toteż Sąd Najwyższy bezzasadne zażalenie oddalił na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c.